

แรงสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุเขตจังหวัดสมุทรปราการ

Social Support Influencing the Happiness of the Elderly in Samut Prakan Province

อรรณัฐ แสงทองสุข^{1*} และปิยะณัฐ เกียงประสิทธิ์¹
Oranit Saengthongsuk^{1*} and Piyanat Kiengprasit¹

Received: October 04, 2023; Revised: January 23, 2024; Accepted: March 06, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุเขตจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุสัญชาติไทย ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นสมาชิกสมาคมผู้สูงอายุเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 384 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมด นำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ทั้งนี้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม คือ ความรู้สึกนึกคิดหรือการรับรู้ของผู้สูงอายุต่อการได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านต่าง ๆ การตอบสนองความต้องการ การได้รับความกำลังใจและการส่งเสริมดูแลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ หมายถึง การได้รับความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ มีความใกล้ชิด ความผูกพัน และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2) การสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของ เงินทอง และบริการ หมายถึง การได้รับการช่วยเหลือด้านแรงงาน สิ่งของ เครื่องใช้ เงินทอง และความสะดวกในการรับบริการต่าง ๆ ในชุมชน และ 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสาร หรือ คำแนะนำ ต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันและสุขภาพจากบุคคลในสังคม อยู่ในระดับมาก ด้านความสุขของผู้สูงอายุ พบว่า ในภาพรวมความสุขของผู้สูงอายุ ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ มีความสุขอยู่ในระดับน้อยกว่าคนทั่วไป

คำสำคัญ: ความสุขของผู้สูงอายุ แรงสนับสนุนทางสังคม อิทธิพล

¹ สาขาวิชาการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, Modern Administration and Management Faculty of Business Administration Sripatum University

*Corresponding author e-mail: oranit.sa@spu.ac.th

Abstract

This research aimed to investigate the level of social support influencing the happiness of the elderly in Samut Prakan Province, Thailand. The participants were 384 Thai elderly individuals aged 60 years and above who are members of the Elderly Association in Samut Prakan Province. Data were collected using questionnaires and analyzed using a statistical software package, with a significance level at 0.05. The statistical methods employed in this study included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that the level of social support, which refers to the elderly's perception of receiving assistance and support in various aspects, fulfilling their needs, and being encouraged and cared for to lead an appropriate life, was high. Social support encompassed three dimensions: 1) emotional support, which involves receiving love, warmth, care, closeness, attachment, and mutual trust; 2) support in terms of labor, material goods, money, and services, which includes receiving assistance with labor, items, utilities, money, and convenience in accessing various services in the community; and 3) informational support, which refers to receiving information, advice, or recommendations that are beneficial for daily life and health from individuals in society. However, the overall happiness level of the elderly in Samut Prakan Province, according to their opinions, was found to be lower than that of the general population.

Keywords: Happiness of the Elderly, Social Support, Influence

บทนำ

Zhang et al.(2023) ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม คือ ความรู้สึกนึกคิดหรือการรับรู้ของผู้สูงอายุต่อการได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านต่าง ๆ การตอบสนองความต้องการ การได้รับความกำลังใจและการส่งเสริมดูแลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ หมายถึง การได้รับความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ มีความใกล้ชิดความผูกพัน และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2) การสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของ เงินทอง และบริการ หมายถึง การได้รับการช่วยเหลือด้านแรงงาน สิ่งของ เครื่องใช้ เงินทอง และความสะดวกในการรับบริการต่าง ๆ ในชุมชน 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันและสุขภาพจากบุคคลในสังคม และ 4) การสนับสนุนทางการตัดสินใจ เป็นการให้ความช่วยเหลือในการตัดสินใจ เช่น การเปรียบเทียบข้อมูลและข้อมูลทางวิชาการเพื่อช่วยให้ผู้รับความเครียดตัดสินใจได้ถูกต้อง แรงสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและสุขภาพจิตของบุคคล การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมที่เหมาะสมสามารถช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างความรู้สึพึงพอใจในชีวิตของผู้รับความสนับสนุนได้มากยิ่งขึ้นในสถานการณ์ที่ท้าทายหรือภาวะที่ไม่แน่นอนในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ Clark et al. (2023) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ปัญหาที่พบระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับความสุขของผู้สูงอายุอาจรวมถึง การขาดแรงสนับสนุนทางสังคม ผู้สูงอายุบางคนอาจรู้สึกเหงาหรือโดดเดี่ยวเนื่องจากขาดแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวหรือชุมชน ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อความสุขได้ และปัญหาเศรษฐกิจ การเงิน และความมั่นคงทางเศรษฐกิจสามารถมีผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ หากมีรายได้ไม่เพียงพอหรือต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจ อาจส่งผลให้ความสุข ตลอดจนสุขภาพและภูมิคุ้มกันลดลง โดยสุขภาพที่ไม่ดีหรือปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนสามารถทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกไม่สบายใจและลดความสุข นอกจากนี้ Amini et al. (2023) ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า ความเครียดและภาระงาน เช่น การดูแลสมาชิกในครอบครัว อาจทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเครียดและมีผลต่อความสุข ความเห็นใจ และการรับรองจากครอบครัวและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสุขสำหรับผู้สูงอายุ หากพวกเขาไม่ได้รับการเคารพและรับรองจากผู้อื่น อาจทำให้ความสุขลดลง และการเข้าถึงบริการสุขภาพและสวัสดิการสาธารณสุขที่ไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสม สามารถส่งผลกระทบต่อความสุขของผู้สูงอายุได้ ด้านสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมหรือขาดความปลอดภัยในพื้นที่ที่ผู้สูงอายุอาศัยอาจส่งผลให้พวกเขารู้สึกไม่สบายและลดความสุข ด้านความรู้สึกว่ามีประโยชน์และมีสิ่งที่น่าสนใจในชีวิตประจำวันสามารถเพิ่มความสุขของผู้สูงอายุ และความสามารถในการเชื่อมโยงกับครอบครัวและชุมชน สามารถเสริมสร้างความสุขและความรู้สึกว่าเป็น

ส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อาจเป็นการเสริมสร้างแรงสนับสนุนทางสังคมและรับรองผู้สูงอายุให้มีความสุขมากยิ่งขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง แรงสนับสนุนทางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุเขต จ.สมุทรปราการ โดยผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบเชิงวิชาการเกี่ยวกับการอธิบายถึงอิทธิพลของแรงสนับสนุนทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่มีต่อความสุขของผู้สูงอายุเขต จังหวัดสมุทรปราการ อีกทั้งผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในการกำหนดแผนงาน/โครงการ เพื่อส่งเสริมความสุข ในชีวิตผู้สูงอายุเขตจังหวัดสมุทรปราการ ในเชิงรุกต่อเนื่อง ประสานภาคี บริการชุมชน/ท้องถิ่น ภาคีบริการสุขภาพ ภาคีบริการสังคม และบูรณาการดูแลแบบองค์รวม ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างความสุขให้ผู้สูงอายุในเขตต่าง ๆ ในประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดด้านแรงสนับสนุนทางสังคม

Schaefer (2004) ได้แบ่งชนิดของพฤติกรรมของแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิดคือ 1) แรงสนับสนุนทางด้านอารมณ์ เช่นการให้ความผูกพัน ใกล้ชิด ความไว้วางใจ ความพอใจ การยอมรับนับถือ ความห่วงใย การเอาใจใส่ การกระตุ้นเตือน 2) แรงสนับสนุนทางด้านสิ่งของ เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของ เงิน ทอง แรงงาน เวลา เป็นต้น และ 3) แรงสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถนำแก้ไข ปรับปรุงในด้านสุขภาพและอนามัยได้ Amini et al. (2023) ได้แบ่งประเภทแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ หมายถึง ข้อมูลที่ทำให้บุคคลได้ทราบว่า การที่บุคคลได้รับความรัก และการดูแล เอาใจใส่ 2) ด้านการได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่า หมายถึง การที่บุคคลได้ทราบว่าตนมีคุณค่า และ ได้รับการยกย่อง เคารพนับถือ และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หมายถึง การที่บุคคลทราบว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนร่วมในซึ่งกันและกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทฤษฎีของ Schaffer (2004) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนด้านแรงงานสิ่งของเงินทอง และบริการ และ 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. แนวคิดด้านความสุขของผู้สูงอายุ

Shimoni (2023) อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า แนวคิดด้านความสุขของผู้สูงอายุเน้นไปที่ความเรียบง่ายและคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยหยุดชะงัก ต่างจากแนวคิดเดิมที่มองว่าวัยที่มากขึ้นอาจเป็นช่วงเวลาที่ปัญหาและความทุกข์ยาก แนวคิดใหม่นี้เน้นการเสริมสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ผู้สูงอายุยังสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต การที่พวกเขามีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หรือทำกิจกรรมที่เพลิดเพลินอาจช่วยเสริมสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตในวัยที่มากขึ้น 2) การรักษาสุขภาพ การดูแลสุขภาพที่ดีและรักษาโรคเรื้อรังสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและลดความทุกข์ยาก 3) การเคลื่อนไหวและกิจกรรมทางกาย การออกกำลังกายและมีกิจกรรมทางกายเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังเสริมสร้างความรู้สึกพึงพอใจในชีวิต 4) ความรู้สึกของการเชื่อมโยง การเชื่อมโยงและความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสุขของผู้สูงอายุ 5) การมีเป้าหมายและการรับรู้

คุณค่าในชีวิต การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและการรับรู้คุณค่าในชีวิตช่วยให้ผู้สูงอายุมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตและความคิดเป็นบวกต่ออนาคต 6) การรักษาความอิสระ การรักษาความอิสระในการตัดสินใจและการทำกิจกรรมตามความต้องการของตนเองสามารถเสริมสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 7) การสร้างความสัมพันธ์สังคม การเคลื่อนไหวในวงสังคมและการรวมร่วมกับผู้อื่นสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุ และ 8) การทำกิจกรรมที่ช่วยผู้อื่น การมีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่นและให้ความเป็นคุณในชุมชนช่วยเสริมสร้างความรู้สึกของความเป็นมากมายและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

ด้านการประเมินความสุขของผู้สูงอายุนั้น กรมสุขภาพจิตได้จัดทำแบบประเมินความสุขที่เหมาะสมกับสภาพและบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินความสุขของกรมสุขภาพจิต 15 ข้อ (TMHI - 15) ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นแบบประเมินฉบับสั้นที่ได้มาจากแบบทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตของคนไทยฉบับปี 2547 ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 54 ข้อ (The new Thai Mental Health Indicator : TMHI-54) (Mongkol et al., 2009) จากการศึกษาเครื่องมือวัดความสุขที่ผ่านมา เครื่องมือวัดความสุขมีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรมของคนไทย และการประเมินความสุขยังเป็นเรื่องที่ซับซ้อน มีหลายองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงเลือกการวัดความสุขแบบง่ายที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยใช้ความสุขแบบตัวเลข (Numerical Rating Scales) ซึ่งมีคะแนนเต็ม 10 คะแนน (Mongkol et al., 2009)

ในการศึกษาวิจัย เรื่องแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุเขต จังหวัดสมุทรปราการ ครั้งนี้ พบว่ามีตัวแปร ที่สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่

1. ตัวแปรด้านส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน
2. ตัวแปรด้านแรงสนับสนุนทางสังคม จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของ Schaffer (2004) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของ เงินทอง และบริการ และ 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร

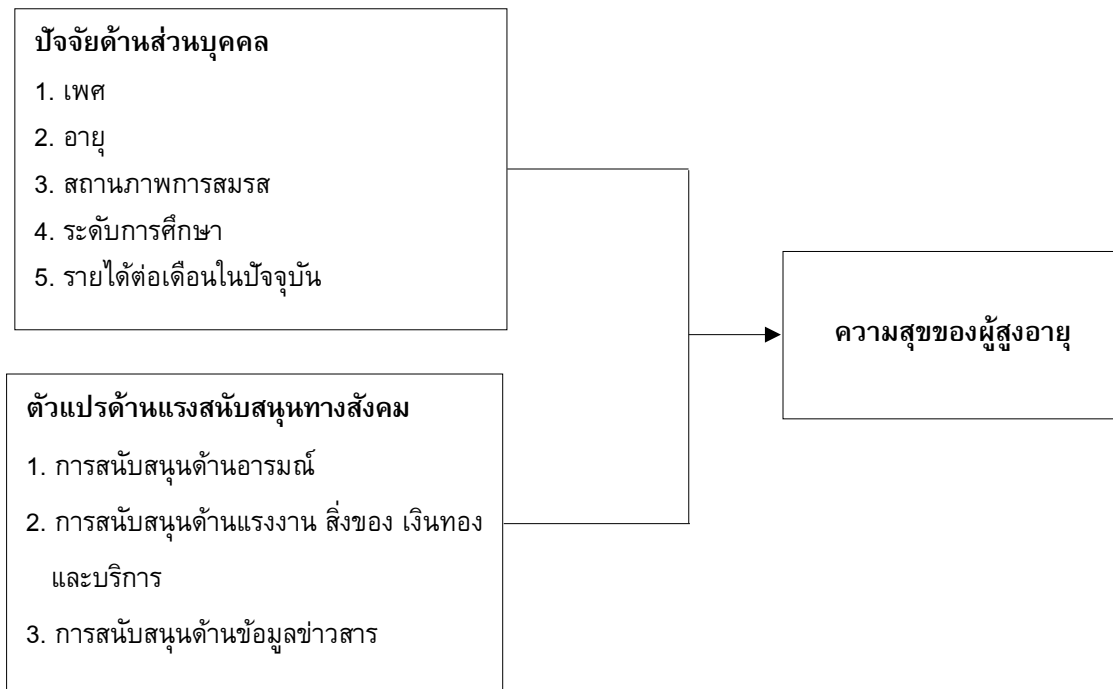
ตัวแปรตาม ได้แก่

ตัวแปรด้านความสุขของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความสุขที่เหมาะสมกับสภาพและบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินความสุขของกรมสุขภาพจิต 15 ข้อ (TMHI - 15) ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นแบบประเมินฉบับสั้นที่ได้มาจากแบบทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตของคนไทยฉบับปี 2547 ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 54 ข้อ (The new Thai Mental Health Indicator : TMHI - 54) (Mongkol et al., 2009) จากการศึกษาเครื่องมือวัดความสุขที่ผ่านมา เครื่องมือวัดความสุขมีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรมของคนไทย และการประเมินความสุขยังเป็นเรื่องที่ซับซ้อน มีหลายองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงเลือกการวัดความสุขแบบง่ายที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยใช้ความสุขแบบตัวเลข (Numerical Rating Scales) ซึ่งมีคะแนนเต็ม 10 คะแนน (Mongkol et al., 2009)

ในการศึกษาวิจัย “เรื่องแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุเขต จังหวัดสมุทรปราการ” ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

รูปที่ 1 : กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : Schaffer (2004) and Mongkol et al., (2009)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย “เรื่อง แรงสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุเขต จังหวัดสมุทรปราการ” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology)

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน เขตจังหวัดสมุทรปราการ เท่านั้น ซึ่งมีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 196,711 คน (Department of Older Persons, 2022)

2. กลุ่มตัวอย่าง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เฉพาะผู้สูงอายุสัญชาติไทย ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้สูงอายุเขตจังหวัด สมุทรปราการ จำนวนทั้งสิ้น 384 คน โดยใช้วิธีการเปิดตารางคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ของ Krejcie et al. (1970)

3. เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัย ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ส่วน ข้อคำถามที่ใช้วัดตัวแปรทุกตัวได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม ดังนั้นเนื้อหาในแบบสอบถามจะครอบคลุมแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว เพื่อให้ตรงประเด็นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับด้านส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับด้านแรงสนับสนุนทางสังคม

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความสุขของผู้สูงอายุ
โดยแต่ละข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้วิธี Likert Scale มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังสมาคมผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในบางส่วน และบางส่วนจะทำการส่งทางไปรษณีย์ให้กับผู้ประสานงานซึ่งปฏิบัติงานอยู่ภายในสมาคมผู้สูงอายุเขตจังหวัดสมุทรปราการ ในกรณีที่ยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามครั้งที่ 2 และ 3 โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ส่งแบบสอบถามไปให้ใหม่ โทรศัพท์สอบถาม และติดตามด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

4.2 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 384 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ใช้สำหรับวิเคราะห์ระดับของแรงสนับสนุนทางสังคมและระดับความสุขของผู้สูงอายุ

5.3 ใช้การวิเคราะห์หาความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เปรียบเทียบความแตกต่างที่มีมากกว่าสองกลุ่ม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน ถ้าหากพบความแตกต่างกัน จะดำเนินการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Scheff

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย

1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 384 ฉบับ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (n=384)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	190	49.50
	หญิง	194	50.50
อายุ	60 - 65 ปี	195	50.70
	66 - 70 ปี	102	26.60
	71 - 75 ปี	38	9.90
	76 ปีขึ้นไป	49	12.80

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=384)	ร้อยละ
สถานภาพการสมรส		
โสด	103	26.80
สมรส	168	43.80
หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	113	29.40
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมต้น	113	29.40
มัธยมต้น	100	26.00
มัธยมปลาย	102	26.60
ปริญญาตรีขึ้นไป	69	18.00
รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	135	35.20
5,001 - 10,000 บาท	78	20.30
10,001 - 15,000 บาท	66	17.20
มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป	105	27.30

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปมีดังนี้

1. เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50 และเป็นเพศชาย มีจำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 ตามลำดับ
2. อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 60 - 65 ปี มีจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 50.70 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 66 - 70 ปี มีจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26.60 ช่วงอายุมากกว่า 76 ปีขึ้นไป มีจำนวน 49 คน คิดเป็น ร้อยละ 12.80 และช่วงอายุ 71 - 75 ปี มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 ตามลำดับ
3. สถานภาพสมรส พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีจำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 43.80 รองลงมาคือ สถานภาพหย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ มีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 29.40 และสถานภาพโสด มีจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 26.80 ตามลำดับ
4. ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่า มัธยมศึกษา มีจำนวน 113 คน คิดเป็น ร้อยละ 29.40 รองลงมาคือ ระดับมัธยมปลาย มีจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26.60 ระดับมัธยมต้น มีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 และระดับปริญญาตรี ขึ้นไป มีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 ตามลำดับ
5. รายได้ต่อเดือนในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20 รองลงมาคือ รายได้มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 27.30 รายได้ 5,001 - 10,000 บาท มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 และรายได้ 10,001 - 15,000 บาท มีจำนวน 66 คน คิดเป็น ร้อยละ 17.20 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์แรงสนับสนุนทางสังคม

ผู้วิจัยนำข้อมูลเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคม มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าสถิติที่เกี่ยวข้อง ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แรงสนับสนุนทางสังคมในภาพรวม

แรงสนับสนุนทางสังคม	ค่าสถิติ		แปลผล	ลำดับที่
	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านการสนับสนุนทางอารมณ์	3.85	0.70	มาก	1
ด้านการสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของ เงินทอง และบริการ	3.26	0.74	ปานกลาง	3
ด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร	3.52	0.77	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.54	0.59	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมแรงสนับสนุนทางสังคม ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนทางอารมณ์ ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.70) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 0.56) และด้านการสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของ เงินทอง และบริการ ($\bar{x} = 3.26$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของแรงสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อความสุขของผู้สูงอายุเขต จังหวัดสมุทรปราการ ดังกล่าว ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความเหมาะสมของการทดสอบความถดถอยพหุคูณของอิทธิพลของแรงสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อความสุขของผู้สูงอายุ (THP)

ตัวแปร เกณฑ์	ตัวพยากรณ์	b	β	t	R	R ²	F	SE _{est}	Sig.
ความสุข ของผู้สูงอายุ (THP)	a = -0.446			-2.444 *					
	ของ tss1	-0.107	-0.119	-2.498*	0.752	0.566	54.158*	±0.45398	0.000
	tss2	0.102	0.118	2.324*					
	tss3	-0.079	-0.093	-1.804					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 สามารถอธิบายโดยสรุปได้ดังนี้

ความสุขของผู้สูงอายุ ในภาพรวม (THP) พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย ด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์ (tss1) ด้านการสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของ เงินทอง และบริการ (tss2) ด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (tss3) มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากงานวิจัยเรื่อง แรงสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ ครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนทางอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของ เงินทอง และบริการ ตามลำดับ และความสุขของผู้สูงอายุ ในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ มีความสุขอยู่ในระดับน้อยกว่าคนทั่วไปเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สมาชิกในครอบครัว มีความรักและผูกพันต่อกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้สูงอายุรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว รู้สึกพึงพอใจในชีวิต หากป่วยหนัก ผู้สูงอายุมีความเชื่อว่า ครอบครัวจะดูแลเป็นอย่างดี รู้สึกสบายใจ แต่มีความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการทำกิจวัตรประจำวัน ผู้สูงอายุรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา มั่นใจที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต ผู้สูงอายุให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส สามารถทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข เมื่อมีปัญหาที่มั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ รู้สึกภูมิใจในตนเอง ทำนุรักษิตพิตหวังในตัวเอง และรู้สึกว่าชีวิตของตนมีแต่ความทุกข์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sansang (2018) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสุด ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจสูงสุด พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ส่วนพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูงยกเว้นด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในส่วนการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Juan (2018) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อัลกอริทึมทางพันธุกรรมสำหรับการสร้างกลุ่มในชุมชนผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเทคโนโลยีตัวแทนได้เสนอวิธีการที่แตกต่างกันสำหรับการพัฒนาระบบที่รองรับการจัดตั้งและการจัดการแบบไดนามิกของทีมหรือกลุ่ม จากความคืบหน้าข้อเสนอนี้เสนอแบบจำลองสำหรับการสร้างกลุ่มในชุมชนผู้สูงอายุโดยระบุว่าเป็นปัญหาการสร้างโครงสร้างกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับอนาคตกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในชุมชนเหล่านี้อย่างไม่สิ้นสุด โมเดลพารามิเตอร์คือข้อกำหนดทางกายภาพ ความชอบ และความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบจำลองที่สามารถเรียนรู้จากการดำเนินการแต่ละครั้ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang (2021) ที่ได้จัดทำรายงานเอเชีย - แปซิฟิกเรื่องประชากรสูงวัย พ.ศ. 2555 : แนวโน้มนโยบาย และแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับผู้สูงอายุและประชากรสูงวัย รายงานดังกล่าวมีโครงสร้างตามทิศทางสำคัญสามประการของแผนปฏิบัติการมาดริด : 1) ผู้สูงอายุและการพัฒนา 2) ส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีเข้าสู่วัยชรา และ 3) รับรองสภาพแวดล้อมที่เปิดใช้งานและสนับสนุน นอกจากนี้ยังมีบทเกี่ยวกับข้อมูลและการวิจัยและบทสุดท้ายประกอบด้วยข้อสรุปและข้อเสนอแนะ การพิจารณาเรื่องเพศและผลกระทบของการระบาดใหญ่ของโควิด - 19 ที่มีต่อผู้สูงอายุนั้นได้รับการเผยแพร่เป็นหลักตลอดทั้งรายงาน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงระหว่างผู้สูงอายุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติได้รับการแก้ไขเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tirathanachaiyakun (2021) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของแรงสนับสนุนทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่มีต่อความสุขของผู้สูงอายุ เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรปราการ ในภาพรวมแรงสนับสนุนทางสังคม ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ด้านการสนับสนุนทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของ เงินทอง และบริการ ตามลำดับ

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย: เพื่อศึกษาระดับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนด้านแรงงานสิ่งของเงินทองและบริการ และ 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร อิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ด้านความสุขของผู้สูงอายุ พบว่า ในภาพรวมความสุขของผู้สูงอายุ ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ มีความสุขอยู่ในระดับน้อยกว่าคนทั่วไป

2. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบเชิงวิชาการเกี่ยวกับการอธิบายถึงอิทธิพลของแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อความสุขของผู้สูงอายุเขตจังหวัดสมุทรปราการ อีกทั้งสามารถนำไปใช้ในการกำหนดแผนงานโครงการ เพื่อส่งเสริมความสุขในชีวิตผู้สูงอายุเขตจังหวัดสมุทรปราการในเชิงบูรณาการดูแลแบบองค์รวม ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความสุขให้ผู้สูงอายุในเขตต่าง ๆ ในประเทศไทยได้ ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคม ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ ผู้สูงอายุมีความสามารถในการดูแลตนเอง แสดงว่าการที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขในชีวิตที่ดีได้นั้นจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมความสามารถในการดูแลตนเอง ดังนั้นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ควรจัดรูปแบบการให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน ญาติ เพื่อให้ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน เข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถดูแลตนเองได้ดี ทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

2) ความสุขของผู้สูงอายุ พบว่า ในภาพรวมความสุขของผู้สูงอายุ ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ เขตจังหวัดสมุทรปราการ มีความสุขอยู่ในระดับน้อยกว่าคนทั่วไป

ข้อเสนอแนะ ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพกายดี จะมีความสุขมาก ดังนั้นจึงควรจัดให้มีทั้งการส่งเสริมสุขภาพ และตรวจร่างกายให้กับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง และมีความเปราะบางทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ตลอดจนควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุในด้านอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ

2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุโดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Amini, F., Mousavi, S. M., & Yazdani Charati, J. (2023). *Compare social support in patients with schizophrenia or methamphetamine dependency with healthy individuals*. Mental Health and Social Inclusion.
- Clark, S., Kennel, V., McBrien, S., Samson, K., & Zimmerman, H. (2023). Perceived social support: A study of genetic counseling graduate students in the United States (US) and Canada. *Journal of Genetic Counseling*, 2(4), 846-856.
- Department of Older Persons. (2023). *Statistics of the elderly*. <http://www.dop.go.th/th/know/1>
- Juan, M. (2018). A genetic algorithm for group formation in elderly communities. *Journal of AI Communications*, 31(2), 409–425.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. educational and psychological Measurement, *Journal of Management*, 30(3), 607-610.
- Mongkol, A., Huttapanom, B., Chetchotisakd, P., Chalookul, W., Punyoyai, L., & Suvanashiep, S. (2009). The study to develop Thai mental health indication. *The Psychiatric Association of Thailand*, 46(3), 209-225.
- Sansang, C. (2018). *Quality of life and health promoting behaviors of the elderly in Thung Khao Phuang subdistrict, Chiang Dao district, Chiang Mai province* [Unpublished Master's thesis]. Chiang Mai Rajabhat University.
- Schalock, L. (2004). The concept of quality of life: what we know and do not know. *Journal of Intellectual Disability Research*, 48(3), 203-216.
- Shimoni, S. (2023). Happy and entrepreneurial within the 'here and now': The constitution of the neoliberal female ageing subject. *Feminist Media Studies*, 23(1), 344–359.
- Thiratanachaiyakul, K. (2021). The influence of quality of life on happiness of elderly people in Bangkok. *J Bus Adm Assoc Priv High Educ Inst Thail*, 10(1), 30-48.
- Zhang, Z. Q. & Costello, M. J. (2023). A decade of Biotaxa. org: community-supported online library for taxonomic Journals enhanced their publication, access and preservation. *Megataxa*, 10(2), 43-52.
- Zhang, J., & Liu, X. (2021). Media representation of older people's vulnerability during the COVID-19 pandemic in China. *European Journal of Ageing*, 18(2), 149–158.